

Цирон С.
*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент,
доцент кафедри цивільного права і процесу
Марценко Н. С.*

РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЄСПЛ У ЗАХИСТІ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

У сучасному світі захист прав споживачів визнається одним із найважливіших аспектів правової системи. Європейський Союз (ЄС) та Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) відіграють ключову роль у цьому процесі, встановлюючи норми та прецеденти для захисту прав споживачів у приватному праві. Передусім, розуміння та правовий статус споживача у приватному праві ЄС та у практиці ЄСПЛ відіграє важливу роль у захисті прав та інтересів осіб, що використовують товари та споживають послуги. Задля цього, шляхом встановлення чітких норм та прецедентів, ЄС та ЄСПЛ гарантують споживачам доступ до справедливого судового захисту та забезпечують можливість відстоювати свої права у випадках порушення. Розуміння цього поняття в контексті європейського права сприяє створенню ефективної та справедливої системи захисту прав споживачів [1].

Європейський союз за весь період свого існування стикався з безліччю проблем, задля врегулювання яких потрібно було приймати унікальні рішення задля врегулювання ряду проблем на міжнародному рівні. Таким чином приймалося багато директив, конвенцій, регламентів, які зокрема, стосуються і споживачів та встановлюють важливі норми і стандарти для захисту прав споживачів в межах ЄС.

У правових актах ЄС споживача визначають як фізичну особу, яка діє в цілях, що не стосуються її промислової чи професійної діяльності. Визначення поняття «споживач» міститься у Директиві 2011/83/ЄС щодо прав споживачів, де споживач розуміється як фізична особа, яка діє в цілях, що не стосуються її торговельної, промислової, ремісничої чи професійної діяльності [2]. У Регламенті (ЄС) 2017/2394 про координацію відповідальності, виконання та контроль органів державного нагляду на внутрішньому ринку і в зв'язках з підтримкою технічного регулювання та стандартизації, встановлено положення щодо споживчої безпеки товарів та визначено «споживача» у контексті нагляду за безпечністю товарів на внутрішньому ринку ЄС [3]. У Директиві 93/13/ЄЕС про несправедливі умови споживчих договорів передбачено недопустимість умов, які можуть бути шкідливими для споживачів, та визначено споживача у контексті захисту від недобросовісних умов у договорах [4]. У Директиві 2019/771 про певні аспекти продажу товарів споживачам та гарантії за них, встановлено права споживачів у відносинах з продавцями і визначено поняття споживача в контексті продажу товарів [5]. Таким чином, визначення поняття «споживач» в європейському законодавстві міститься у ряді ключових правових актів, у яких споживач розуміється як фізична особа, яка діє в цілях, що не стосуються її торговельної, промислової,

ремісничої чи професійної діяльності.

Загалом, визначення поняття «споживача» в вище наведених правових актах має велике практичне значення, оскільки визначає обсяг прав та гарантій, які надаються особам, що споживають товари та послуги. Крім того, належне правове регулювання засвідчує той факт, що захист прав споживачів є важливим аспектом економічного та соціального розвитку країн та регіонів, адже він сприяє підвищенню довіри споживачів до товарів та послуг, стимулює конкуренцію на ринку та сприяє створенню умов для ефективної взаємодії між виробниками, продавцями, надавачами послуг та споживачами. З огляду на це, зміст проаналізованих актів має стратегічне значення для забезпечення стабільності та розвитку європейського ринку.

Розуміння поняття споживача є також у практиці ЄСПЛ, який хоч і в основному спеціалізується на розгляді порушень прав людини, однак містить ряд принципово важливих тверджень щодо захисту прав споживачів. Це пов'язано із тим, що іноді справи можуть стосуватися ситуацій, пов'язаних з правами споживачів, особливо якщо порушення прав людини виникає в результаті недодержання прав споживачів чи зловживанням їхніми правами у приватноправових відносинах [6].

Справи, які стосуються прав споживачів та вирішуються у ЄСПЛ стосуються передусім захисту права на справедливий суд та доступ до правосуддя [7], у тому випадку, коли споживач вважає, що судовий процес був несправедливим або неповним. Крім того, ЄСПЛ захищає право кожного на свободу від дискримінації, тому якщо існує скарга про дискримінацію в споживчих справах, наприклад, через расову або гендерну нерівність у доступі до товарів чи послуг, це теж може бути підставою для звернення до Суду. У тому випадку, якщо особа вважає порушеним своє право на свободу вибору та право на інформацію, споживачі теж можуть звернутися до Суду для відновлення своїх прав на вільний вибір та інформованість про товари або послуги.

Для прикладу, у справі Бендерського проти України розкрито проблему неналежного виконання своїх професійних обов'язків зі сторони обслуговуючого, що стало підставою для звернення до суду з вимогою про відшкодування завданих збитків [8]. Суть справи полягає в тому що громадянин України підписав з Міжрегіональним науковим центром клінічної лімфохірургії ЛТД м. Харцизьк договір про надання медичних послуг, проте незважаючи на проведену операцію та період лікування після операції стан Бендерського погіршився. Тому він звернувся до протипухлинного Центру в Донецьку, де було виявлено що в науковому центрі йому було надано не професійну допомогу та завдано великої шкоди здоров'ю (залишено в організмі постраждалого марлевої серветки). В результаті позивач вимагав від наукового центру відшкодування шкоди (9610,20 гривень) на витрати медичного лікування та 25000 гривень відшкодування моральної шкоди. Рішенням від 6 липня 2001 року суд відмовив у позові заявнику як недоведеному та навів витяги з експертних висновків де було детальне пояснення всіх досліджень та заключне рішення експертів. У результаті, ЄСПЛ визнач порушеним право позивача на справедливий суд та доступ до правосуддя.

Загалом, рішення ЄСПЛ набувають досить широкого застосування,

оскільки держави-учасниці, якими було ратифіковано Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, фактично зобов'язуються виконувати рішення ЄСПЛ стосовно громадян своєї держави. Це пов'язано із змістом статті 46 Конвенції, яка передбачає, що «високі Договірні сторони зобов'язуються виконувати остаточне рішення Суду в будь-якій справі, в якій вони є сторонами» [9]. Однак, дискусійним залишається питання щодо застосування практики ЄСПЛ у судових справах країни, яка не є стороною у даній справі. Так, М.В. Кучин, зазначав наступне, що «сама постанова ЄСПЛ, прийнята стосовно конкретної ситуації в певній країні, не може бути обов'язковою для іншої держави. Проте норма, створена судом у результаті конкретизації Конвенції, не може мати індивідуально-визначеного характеру, оскільки конвенційні положення не можуть інтерпретуватися судом по-різному стосовно кожної держави» [9].

Отже, практика ЄСПЛ у справах, де Україна не є стороною має здебільшого рекомендаційний характер, проте дедалі частіше посилання на цю судову практику є позитивним явищем у національній практиці правозастосування. Саме завдяки рішенням ЄСПЛ приватне право зазнає позитивних змін, удосконалюючись та посилюючи аргументацію норм Конвенції. Таким чином, практика ЄСПЛ впливає на розвиток правової системи як національної, так і міжнародної, сприяючи покращенню захисту прав людини та підвищенню рівня правової культури.

Список використаної літератури

1. Martsenko, N. 2022. "Artificial Intelligence and Human Rights: A Scientific Review of Impacts and Interactions." *Studia Prawnoustrojowe*. <https://doi.org/10.31648/sp.8245>
2. ДИРЕКТИВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ І РАДИ 2011/83/ЄС від 25 жовтня 2011 року про права споживачів. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_023-11#Text
3. РЕГЛАМЕНТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ І РАДИ (ЄС) № 2017/2394 від 12 грудня 2017 року про співпрацю між національними органами, відповідальними за виконання законів про захист прав споживачів, та про скасування Регламенту (ЄС) № 2006/2004. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_035-17#Text
4. ДИРЕКТИВА РАДИ 93/13/ЄЕС від 05 квітня 1993 року про несправедливі умови споживчих договорів. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987_001-93#Text
5. ДИРЕКТИВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ І РАДИ (ЄС) 2019/771 від 20 травня 2019 року про деякі аспекти, що стосуються договорів про продаж товарів, про внесення змін до Регламенту (ЄС) 2017/2394 і Директиви 2009/22/ЄС та про скасування Директиви 1999/44/ЄС. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_026-19#Text
6. Марценко Н. Порівняльно-правова характеристика поняття житла у національному та міжнародному праві. Актуальні проблеми правознавства. 2018. Вип. 4(16). С. 121–125. <http://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/559>
7. Drakokhrust T., Martsenko N. Artificial Intelligence in the Modern Judicial System. *Journal of Modern Educational Research*, 2022; 1: 5. DOI:

10.53964/jmer.2022005

8. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ П'ята секція
РІШЕННЯ Справа "Бендерський проти України"(Заява N 22750/02). URL
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_313#Text

9. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з
протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). URL
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

Біняшевська О.
*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського
національного університету.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри
цивільного права і процесу ЗУНУ
Труфанова Ю. В.*

РЕКОДИФІКАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Цивільне законодавство визначає правові відносини між суб'єктами цивільних правовідносин і регулює основні права та обов'язки громадян і юридичних осіб. Дане законодавство потребує рекодифікації, цей клопіткий процес необхідний для вдосконалення правової бази, врахування змін у суспільному житті та приведення законодавства у відповідність до міжнародних стандартів.

«Рекодифікація – процес розробки нового законодавства, що складається із систематичного вивчення та перегляду чинних законодавчих актів з метою надання їм уніфікованої, сучасної версії та гармонії зі змінами в соціальній, економічній та політичній сферах. Поняття «рекодифікація» в правовій системі означає процес внесення змін і переформулювання законодавства з метою уніфікації, гармонізації та спрощення правової бази»[2, с. 147-148].

Для початку зазначимо, що однією з головних проблем для нормального функціонування цивільного законодавства в Україні є регулярний і хаотичний його перегляд. Причиною таких численних і безсистемних змін є норма, встановлена абзацом 3 ч. 2 ст. 4 Цивільний Кодекс України (далі – ЦК України), де передбачено, що «у разі внесення до Верховної Ради України законопроєкту, відмінного від положень ЦК України щодо цивільних відносин, який регулює цивільні відносини інакше, ніж ЦК України, необхідно одночасно подати законопроєкт про внесення змін до ЦК України» [5]. Водночас через досить тривалі законодавчі зміни не завжди є актуальними, коли їх остаточно затверджує парламент.

Цивільний кодекс є основоположним законом, що регулює широке коло суспільних відносин, його якісне оновлення мало позитивний вплив на економічний та соціальний розвиток. Тобто необхідність внесення змін до ЦК України виникла через низку об'єктивних та суб'єктивних обставин. Зокрема,